

D I À L E G

Per pietat natural

D. SAM ABRAMS

Amb aquestes paraules, "per pietat natural", acaba el prodigiós poema breu sobre l'infantesa escrit per William Wordsworth el 26 de març del 1802. Després d'una tempesta primaveral, el gran poeta va veure un arc de Sant Martí, es va sentir colpit d'emoció i, més tard, va compondre un dels poemes més coneguts de la llengua anglesa. Efectivament, un poema important, perquè toca un dels temes més crucials que ha d'afrontar la humanitat: el pas del temps i la consegüent successió de les èpoques de la vida.

Quan mira enlaire, Wordsworth exclama: "El meu cor fa un salt quan contemplo/ un arc de Sant Martí al cel". Després, ens explica que sempre ha reaccionat i reaccionarà d'aquesta manera: "Així va ser quan la meua vida començà/ així és ara que sóc un home/ així sigui quan arribi a vell, o deixeu-me morir!". I, finalment, justifica el perquè: "L'infant és el pare de l'Home;/ i vull que els meus dies estiguin/ lligats els uns amb els altres per un sentit de pietat natural".

Massa sovint sucumbim a la tendència de viure les etapes de la vida com si fossin compartiments estancs, que anem superant i oblidant, de manera que acabem produint un efecte en cadena en què el jove rebutja l'infant que va ser un dia, i l'home madur rebutja el jove, i el vell, l'home madur. Sàviament Wordsworth detecta que el vincle entre les successives èpoques d'una vida és o hauria de ser un sentit de "pietat natural", és a dir, de respecte, amor i compassió per les diverses persones que hem estat al llarg de les diverses etapes de les nostres vides. Només d'aquesta forma ens podem mantenir totalment vius durant tota la vida.

Gabriel Ferrater va agafar en préstec aquest concepte wordsworthià de "per pietat natural" com a títol i tema d'un dels seus poemes amorosos més importants, *By Natural Piety*, publicat originàriament al seu primer llibre, *Da nubes pueris* (1960). Al poema, Ferrater posa en pràctica la "pietat natural" com a vincle entre ell i la seva amant, evidentment força més jove que el poeta. Així, a *By Natural Piety*, la pietat natural serveix per salvar les distàncies entre els dos sexes i dues generacions diferents. Però, al capdavant, és el mateix sentiment que en Wordsworth, un sentiment de respecte, d'amor i de compassió, que ajuda a superar la compartimentació, la separació, l'aïllament.

En un extraordinari poema de Joan Margarit, *Pietat*, publicat a *Estació de França* (1999), apareix per segon cop el concepte wordsworthià en la poesia catalana contemporània. Al text es produeix la situació paradoxal que un home

de cinquanta anys visita la tomba del seu pare, mort als vint anys a la Batalla de l'Ebre. En cinquanta anys de vida mai ha buscat la tomba del seu pare, i quan ho fa per fi, ho fa amb un cert aire de distanciament. Però als estremidors versos finals del poema, el sentit de pietat natural s'apodera del fill contemplant la tomba del pare: "De sobte, descobreix que està plorant/ com un pare a la tomba del seu fill". Altra vegada, de manera magistral, la pietat venç els obstacles d'isolament i comunicació.

Al món literari català, jo mateix he estat objecte d'aquesta pietat natural més d'una vegada. En aquest sentit, només cal que recordi públicament la paciència infinita i afectuosa que van tenir Anna Murià i Agustí Bartra amb mi quan era un marrec ignorant. O les hores profitoses que he passat al costat de Marià Manent i Josep Palau i Fabre, quan ells, que em donaven mil voltes com a intel·lectuals, de ben segur que tenien coses millors a fer. I el mateix es podria dir de la relació entre Maria Aurèlia Capmany i la jove Marta Pessarrodona. I de les sessions de Salvador Espriu amb el jove Miquel de Palol i Xavier Bru. Tots ells, Murià, Bartra, Manent, Palau, Capmany i Espriu, eren plenament conscients que, per pietat natural i pel bé de la literatura, els havia arribat l'època de ser generosos i de donar als joves.

Per això mateix, em preocupa moltíssim l'actitud de falta de sentit de pietat natural que detecto en el panorama de la literatura catalana actual. Els escriptors joves i les seves obres es troben moltes vegades amb murs d'indiferència, si no es troben directament amb rebuig i hostilitat. D'alguna manera, s'ha trencat la cadena de la pietat natural a la literatura catalana. La majoria d'escriptors grans i força de més joves s'han atrinxerat en els seus mons literaris respectius i no volen ajudar ningú, perquè es resisteixen a la idea del relleu generacional.

Es pot filar més prim encara i, deixant de banda la tendència general que acabo de descriure, precisar exactament on hi ha el problema en la cadena generacional: la Generació del 70 i el Grup

"Aleshores, ¿amb quina autoritat parla un crític que literàriament està per sota dels autors que analitza, per cert, amb greus trampes intel·lectuals per tal d'inclinar l'opinió pública a favor seu?"

GUILLEM CIFRE

del 80 (naturalment hi ha excepcions, com ara Pere Rovira, Miquel de Palol, Josep Piera, Marc Granell i David Castillo). I per unes raons molt clares. En primer lloc, els dos grups fa molt de temps que ocupen el centre de l'escenari cultural i han creat una sensació d'immobilisme i de tancament de la literatura catalana. En segon lloc, els dos grups generacionals tenen una claríssima voluntat de poder i estan disposats a gairebé tot per continuar ostentant-lo. I, en tercer lloc, molts d'aquests escriptors no estan gaire convençuts de les seves pròpies creacions i tenen por que el relleu generacional pugui significar el seu silenciament literari, pagats amb la mateixa moneda que han repartit.

Francament, és tristíssim veure fins a quin extrem són capaços d'arribar aquests escriptors per tal de barrar el pas als joves. El darrer exemple és la crítica terriblement injusta de Julià Guillamon del llibre *Qui no mereix una pallissa!*, de Melcior Comes, Jordi Rourera, Pere Antoni Pons i Josep Pedrals, quatre joves potents que acaben d'arribar a la palestra. Guillamon no pot suportar la idea que el relleu generacional es produirà tant si vol com si no, i, encara pitjor, no pot suportar la idea que hi hagi elements incontrolats (per ell) en aquest relleu. Per això, és capaç de distorsionar fins i tot la veritat literària per tal de mirar de treure alguns joves del mig. Un exemple de la famosa crítica, publicada el 13 de juliol a la tribuna habitual del ressenyista: "«La darrera generació d'escriptors» [el subtítol del llibre]

presenta un déficit fundamental de formació". A la primera pàgina del llibre hi surt citat Rilke i a l'última hi trobem Marcel Proust, i pel mig hi ha Shakespeare, Pessoa, Kafka, Kierkegaard, Gide, Goethe, Eliot, Roth (Philip), Mann, Hobbes, Whitman, Dante, Homer, Lobo-Antunes..., sense passar del primer escrit del llibre. És falta de formació? No. Senzillament el crític no pot tolerar que estiguin apareixent al panorama literari català joves amb talent després dels Imparables i que ell no controla. Em pregunto si el crític ha llegit tots aquests autors, si la seva pròpia formació és tan ferma. És més, podríem fer una altra pregunta al nostre crític: ¿té escrita ell mateix alguna cosa tan sòlida com les dues novel·les de Melcior Comes o els poemes de Josep Pedrals? Aleshores, ¿amb quina autoritat parla un crític que literàriament està per sota dels autors que analitza, per cert, amb greus trampes intel·lectuals per tal d'inclinar l'opinió pública a favor seu?

Els opositors d'entre les files de la Generació del 70 i el Grup del 80 hauran d'anar fent-se a la idea d'aquest relleu generacional. I si desenvolupen, com volien Wordsworth, Ferrater i Margarit, un sentit de pietat natural, la seva caiguda serà més suau i més fàcil de digerir. La pietat natural és l'únic camí que beneficia la literatura i assegura la seva continuïtat. Desobeir aquesta llei humana que ha contribuït a perpetuar la nostra espècie és buscar la misèria, l'enfrontament i la ruïna.